

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

ALTAY / TÜRKİYE DAVASI (No.2)

(Başvuru no. 11236/09)

KARAR

STRAZBURG

9 Nisan 2019

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2019. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Altay/Türkiye (no. 2) davasında,

Başkan,

Robert Spano,

Hâkimler,

Işıl Karakaş,

Valeriu Griţco,

St phanie Mourou-Vikström,

Ivana Jeli ,

Arnf nn B rdsen,

Darian Pavli,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi( kinci Bölüm),

19 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonrasında,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Mehmet Aytun  Altay ("başvuran") adlı bir Türk vatandaşı tarafından, İnsan Hakları ve Temel  zg rl klerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesine uygun olarak, 17 şubat 2006 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Mahkemeye yapılmış olan başvuru (no. 11236/09) bulunmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosuna bağı Avukat G. Tuncer tarafından temsil edilmiştir. Türk H k meti ("Hükümet"), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, özellikle, avukatıyla olan görüşmelerinin mahremiyetinin kısıtlanmasının Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki haklarıyla bağıdaşmadığını ve bu tedbire ilişkin yerel yargılamaların Sözleşme'nin 6 ř 1. maddesinin gerekliliklerine uymadığını iddia etmiştir.

4. Yukarıdaki şikâyetler, 17 Ekim 2017 tarihinde Hükümete bildirilmiş ve başvurunun geriye kalan kısmı, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54 § 3 maddesine göre kabul edilemez bulunmuştur.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 1956 doğumlu olup, anayasal düzeni bozmaya teşebbüsten hüküm giymiş ve şartlı tahliye olanağı olmaksızın ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuruya neden olan olayların vuku bulduğu süre zarfında, başvuranın, Edirne F-tipi Cezaevinde hapis cezası infaz ediliyordu.

6. Başvuran, mahkûmiyeti boyunca, Mahkeme önünde, somut başvuru dahil olmak üzere birkaç başvuru ile ilgili olarak avukatı tarafından temsil edilmiştir.

7. Belirtilmeyen bir tarihte, başvuranın avukatı başvurana posta yoluyla bir paket göndermiştir. Cezaevi idaresi, paketin içinde bulunanların şüpheli olduğuna inanmış ve bu nedenle, 12 Ağustos 2005 tarihinde, materyalin başvurana teslim edilmesini önlemek amacıyla, başvurana gönderilen materyalin savunma ile ilgili belgelerle veya herhangi bir sakıncalı içerikle ilgili olup olmadığının belirlenmesi için infaz hâkimliği tarafından bir karar alınması için Cumhuriyet Savcılığından talepte bulunmuştur.

8. Edirne İnfaz Hâkimliği, 25 Ağustos 2005 tarihinde, Cumhuriyet Savcılığının başvurusunu kabul etmiş ve Küreselleşme ve Emperyalizm başlıklı bir kitap, Köxüz Anasyonal Neşriyat başlıklı bir dergi ve Express Enternasyonal Şalala başlıklı bir gazete içeren paketin içeriğini incelemiştir. Mahkeme, söz konusu materyalin savunma haklarıyla ilgili olmadığına ve bu nedenle, 5351 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca başvurana teslim edilmemesi gerektiğine karar vermiştir.

9. Başvuran, 16 Eylül 2005 tarihinde, Edirne Ağır Ceza Mahkemesi önünde Edirne İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Başvuran,

yalnızca okumak amacıyla avukatından söz konusu kitap ve dergileri getirmesini istediğini ileri sürmüştür. Başvuran, cezaevi idaresinin, avukatına, bunların bizzat getirilemeyeceğini ve dolayısıyla, posta yoluyla gönderilmesi gerektiğini söylediğini ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuran, bu kitap ve dergilerin savunma haklarıyla ilgili olmamakla birlikte, yasa dışı yayınlar olmadıklarını ve yalnızca avukatı tarafından posta yoluyla gönderilmeleri sebebiyle cezaevi idaresinin bunları kendisine vermemesi için hiçbir dayanak olmadığını iddia etmiştir.

10. Edirne Ağır Ceza Mahkemesi, 30 Eylül 2005 tarihinde, Edirne İnfaz Hâkimliğinin kararının kanun ve usule uygun olduğuna karar vererek başvuranın itirazlarını dosya üzerinden reddetmiştir.

11. Bu süre içerisinde, yani 16 Eylül 2005 tarihinde, cezaevi idaresi, başvuranın avukatı tarafından gönderilen paketle ilgili olarak Cumhuriyet Savcılığına başka bir talepte bulunmuştur. Bu talepte, cezaevi idaresi, başvuranın avukatının davranışının avukatlık görevleriyle bağdaşmadığını ileri sürmüş ve mahpus ve avukatı arasındaki görüşmeler sırasında bir görevlinin hazır bulunmasını öngören 5351 sayılı Kanun'un 5. maddesinin başvurana uygulanmasını talep etmiştir.

12. Edirne İnfaz Hâkimliği, önceden vermiş olduğu 25 Ağustos 2005 tarihli kararına atıfta bulunarak, 23 Eylül 2005 tarihinde, duruşma yapmadan ve başvuran veya avukatından beyan istemeden dava dosyası üzerinden yürütülen bir incelemede, cezaevi idaresi tarafından yapılan başvuruyu kabul etmiş ve böylece, başvuranın avukatıyla olan görüşmelerinde bir görevlinin hazır bulunmasına karar vermiştir. Bu karar, kısıtlamanın ne kadar süre yürürlükte kalacağını belirtmemiştir. Edirne İnfaz Hâkimliği, ayrıca, talepte bulunulması halinde, başvuran ve avukatı arasındaki belge alışverişinin de bir kısıtlamaya tabi tutulup tutulmayacağı konusunda ayrı bir karar alınacağına hükmetmiştir.

13. Başvuran, 24 Ekim 2005 tarihinde, Edirne Ağır Ceza Mahkemesi önünde 23 Eylül 2005 tarihli karara itiraz etmiştir. Başvuran, söz konusu

kararın, avukatıyla olan görüşmelerinin mahremiyetinin kısıtlanmasının neden gerekli olduğunu açıklamadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, başvuran, bu tür bir kısıtlamayı öngören bir hükmün, ancak avukatlar tarafından organize suçtan hüküm giymiş bir kişiye yapılan ziyaretlerin söz konusu suç örgütü içerisinde bir iletişim aracı görevi gördüğünün belgelerden ve diğer delillerden anlaşılması halinde uygulanabileceğini iddia etmiştir. Başvuran, kendi durumunda bu tür bir unsurun bulunmadığını ve mahkemenin bu bağlamda hiçbir inceleme yürütmediğini iddia etmiştir. Son olarak, başvuran, yasal olan kitapların ve dergilerin bir mahpus ve avukatı arasında değiş tokuş edilmesini yasaklayan hiçbir yasal hükmün bulunmadığını belirtmiştir. Başvuran, davasının duruşmalı olarak görülmesi talebinde bulunmamıştır.

14. Edirne Ağır Ceza Mahkemesi, 27 Ekim 2005 tarihinde, dosya üzerinden ve duruşma yapmaksızın davayı reddetmiştir. Başvuranın iddialarına yanıt vermeyen Edirne Ağır Ceza Mahkemesi, Edirne İnfaz Hâkimliğinin 23 Eylül 2005 tarihli kararının kanun ve usule uygun olduğuna karar vermiştir.

A. Davanın açılmasından sonra meydana gelen gelişmeler

15. Başvuran, 29 Mayıs 2008 tarihinde, kendisi ve avukatı arasındaki görüşmeler üzerindeki kısıtlamanın kaldırılması için Edirne İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunmuştur.

16. Başvuranın başvurusu, 4 Haziran 2008 tarihinde, dosya üzerinden reddedilmiştir. Mahkeme, 23 Eylül 2005 tarihli kararının kesinleştiğine ve daha fazla inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir.

17. Başvuran, 2 Kasım 2010 tarihinde başka bir başvuruda bulunmuş ve infaz hâkimlikleri önündeki usule yönelik olarak yapılan yeni değişiklikler uyarınca bir duruşma yapılması başvurusunda bulunmuştur (bk. aşağıda 27. paragraf). Edirne İnfaz Hâkimliği, 6 Aralık 2010 tarihinde, usule yönelik olarak yapılan yeni değişikliklerin sadece disiplin yaptırımlarına karşı itirazların incelenmesiyle ilgili olduğuna ve böylece, 23 Eylül 2005 tarihli

kısıtlamanın bir disiplin yaptırımı olmadığı için bu şikâyet bakımından herhangi bir duruşmanın yapılamayacağına karar vererek başvuranın duruşma talepli başvurusunu reddetmiştir. Bununla beraber, Edirne İnfaz Hâkimliği, 23 Eylül 2005 tarihli kararın kesinleştiğine karar vererek başvuranın kısıtlamanın kaldırılmasına yönelik yaptığı başvuruyu reddetmiştir. Bu karara karşı başvuran tarafından yapılan itiraz, 24 Ağustos 2011 tarihinde reddedilmiştir.

18. Başvuran, 21 Şubat 2013 tarihinde, Edirne İnfaz Hâkimliğine yeniden bir başvuru yapmış ve kısıtlamanın kaldırılması talebini tekrarlamıştır. Mahkeme, başvuranın koşullarında ve kendisinin avukatıyla olan görüşmelerine konulan kısıtlamaya ilişkin kararda herhangi bir değişiklik olmadığına karar vererek 11 Nisan 2013 tarihinde bu başvuruyu reddetmiştir. Bu bağlamda, mahkeme, infaz hâkimlikleri tarafından başvuran hakkında alınan önceki kararlar ve avukatın davranışı göz önüne alındığında halen bir risk bulunduğu karar vermiştir. Başvuran tarafından bu karara karşı yapılan itiraz, 10 Haziran 2013 tarihinde reddedilmiştir.

19. Söz konusu kararın kabul edildiği sırada, başvuranın avukatıyla gizli iletişim hakkına yönelik kısıtlama hala devam ediyordu.

B. Başvuranın Mahkemeye yapmış olduğu önceki başvurusu ve ilave gelişmeler

20. Başvuran, 17 Şubat 2006 tarihinde, Mahkemeye başvuruda bulunmuş ve Edirne İnfaz Hâkimliğinin 25 Ağustos 2005 tarihli kararı hakkında şikâyetle bulunmuştur.

21. Mahkeme, 8 Aralık 2015 tarihinde, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiş ve başvuranın 6384 sayılı Kanun’la tesis edilen yeni iç hukuk yolunu kullanmış olması gerektiğine karar vermiştir (bk. *Altay ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.), no. 9100/06 ve diğer 155 başvuru).

22. Tazminat Komisyonu, 1 Kasım 2016 tarihinde, Edirne İnfaz Hâkimliğinin başvurana avukatı tarafından gönderilen kitap ve yayınları

teslim etmeme kararının, başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında bilgi alma hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Bu bağlamda, Tazminat Komisyonu, özellikle yerel mahkemenin kararında söz konusu kitap ve dergilerin ne bakımdan kurumun güvenliğini tehlikeye attığını açıklamaması sebebiyle söz konusu kararın ilgili ve yeterli gerekçelere dayanmayan bir müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. İç mevzuat

1. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında 5275 sayılı Kanun ve 5351 sayılı Kanun'la getirilen değişiklik

23. Söz konusu zamanda yürürlükte olan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ilgili hükümleri aşağıda verilmiştir:

“Madde 59 - Avukat veya noterle görüşme hakkı

...

(2) Avukat ve noter ile görüşme, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak yetkililerin görebileceği bir biçimde yapılır.

...

(4) [5351 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile değişik] *Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilleri ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tabi tutulamaz. Ancak, 5237 sayılı Kanun'un 220 nci, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü ve Beşinci Bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisi; konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğine, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü ve diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet Başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir..*

...”

“Madde 62 – Süreli veya süresiz yayınlardan faydalanma hakkı

(1) Hükümlü, mahkeme kararıyla yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

...

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

“Madde 68 - Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı

“1. Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir.

2. Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir.

3. Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltmek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez.

...”

24. 5275 sayılı Kanun’un 59. maddesinin 4. fıkrası, 1 Şubat 2018 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır ve aynı zamanda yerine mahpusların ve avukatlarının iletişiminin mahremiyetinin kısıtlanmasına ilişkin yeni hükümler getirilmiştir.

2. İnfaz hâkimliklerinin görevleri ve Ağır Ceza Mahkemeleri önünde itiraz usulü

25. 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu’nun 4. maddesi, diğerlerinin yanında, cezaların infazında cezaevi yetkililerinin kararlarına veya eylemlerine, tutukluların ve mahpusların dış dünya ile iletişimine ve disiplin yaptırımları uygulanmasına ilişkin itirazların karara bağlanması hususunda infaz hâkimliklerinin görevlerini düzenlemektedir. Bununla beraber, 6. madde, bir infaz hâkimliğinin ilgili savcının yazılı görüşünü aldıktan sonra ve duruşma yapmaksızın dosya üzerinden karar vermesi gerektiğini

öngörmektedir. Adaletin tecellisi için gerekli görüldüğünde infaz hâkimliği, resen bir inceleme yürütebilir veya taraflardan ek bilgi talebinde bulunabilir.

26. İnfaz hâkimliklerinin kararlarına karşı itiraz, en yakın Ağır Ceza Mahkemesine yapılır. Ağır Ceza Mahkemeleri, itirazları duruşma yapmaksızın olay ve hukuk yönünden inceler. Bu bağlamda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) ilgili maddeleri aşağıdaki gibidir:

Madde 270

“(1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Mercii, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi...”

Madde 271

“1. Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafii veya vekil dinlenir.

2. İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir.

...

4. Mercii itiraz üzerine verdiği karar kesindir...”

27. 6008 sayılı Kanun, 22 Temmuz 2010 tarihinde, 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesini değiştirmiştir. Bu değişiklik, 25 Temmuz 2010 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu değişiklikler, sadece disiplin yaptırımları bakımından yeni bir usulü düzenlemektedir. Bu doğrultuda, infaz hâkimliği, ilgili mahpusun savunmasını dinledikten ve tüm delilleri topladıktan sonra bir karar verir. Mahpus, bizzat ve/veya avukatı huzurunda veya sadece bir avukat aracılığıyla savunmasını sunabilir. Kanun, ayrıca, bu Kanun kabul edilmeden önce kendilerine uygulanan disiplin yaptırımlarına ilişkin olarak infaz hâkimlerine önceden itirazda bulunmuş olan tüm mahpuslar için yeni bir hukuk yolu sağlamaktadır. Bu doğrultuda, bir cezaevi disiplin yaptırımına karşı infaz hâkimlerine önceden itirazda bulunmuş olanların, bu Kanun'un kabul edilmesinden itibaren altı ay

içerisinde infaz hâkimine yeni bir itirazda bulunma imkânı bulunmaktadır ve davaları, yeni usullere uygun olarak ele alınacaktır.

3. 19 Ocak 2013 tarihli, 6384 sayılı Kanun'la ve 16 Mart 2014 tarihli kararname ile kurulan Tazminat Komisyonu

28. 6384 sayılı Kanun, adli yargılamaların uzunluğuna ve yargı kararlarının icra edilmemesine veya geç icra edilmesine ilişkin olarak Mahkemeye yapılan başvuruların tazminat yoluyla çözümünü öngörmektedir. İlgili iç hukukun tam açıklaması, *Turgut ve Diğerleri/Türkiye*, ((k.k). no. 4860/09, §§ 19-26, 26 Mart 2013) kararında bulunabilir.

29. Tazminat Komisyonunun konu bakımından yetkisi (*ratione materiae*), daha sonra 16 Mart 2014 tarihinde yürürlüğe giren bir kararname ile genişletilmiştir. Kararname, Tazminat Komisyonunun yetkisini, tutukluların Türkçe dışında bir dilde yazışma hakkının kısıtlandığı iddiası ve cezaevi yetkililerinin farklı gerekçelerle yayınları teslim etmeyi reddetmesi gibi diğer şikâyetlerin incelenmesini kapsayacak şekilde genişletmiştir. İlgili iç hukukun tam açıklaması, *Yıldız ve Yanak/Türkiye*, ((k.k). no.44013/07, §§ 9-17, 27 Mayıs 2014) kararında bulunabilir.

30. Bununla beraber, Mahkemenin kabul edilmezlik kararının Hükümet tarafından resmi olarak tebliğ edilmesini takip eden bir ay içerisinde, 6384 sayılı Kanun'un 5 § 2 maddesi uyarınca bir başvuran, Tazminat Komisyonu'na başvurabilir.

4. 9 Mart 2016 tarihli kararname

31. Türkiye Bakanlar Kurulu, 9 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe giren bir kararname çıkarmıştır. Kararname, Tazminat Komisyonunun konu bakımından yetkisini (*ratione materiae*) yeniden genişletmiştir. Tazminat Komisyonu artık, kararnamenin 4. maddesi uyarınca aşağıdaki konuları incelemeye yetkilidir. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

Madde 4

“ ...

d) Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülere verilen disiplin yaptırımları üzerine özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurular;

...”

B. İlgili uluslararası hukuki belgeler*Avrupa Cezaevi Kuralları*

32. Bakanlar Komitesinin Avrupa Konseyi Üye Devletlerine Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Tavsiye Kararı’nın (Bakan Vekillerinin 952. toplantısında 11 Ocak 2006 tarihinde kabul edilen Rec (2006)2) ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

Yasal tavsiye

“23.1 Tüm mahpusların yasal tavsiye hakkı bulunmaktadır ve cezaevi yetkilileri, bu tür bir tavsiyeye erişim sağlanması için mahpuslara makul olanaklar sağlar.

23. 2 Mahpuslar, kendi seçtikleri hukuk danışmanına herhangi bir hukuki meseleyi ücretleri kendileri tarafından karşılanmak koşuluyla danışabilir.

23.3 Ücretsiz bir adli yardımla ilgili bilinen bir plan olması durumunda, yetkililer bunu mahpusların dikkatine sunar.

23.4 Mahpuslar ve hukuki danışmanları arasında hukuki meseleler hakkında yapılan yazışmalar dahil olmak üzere görüşmeler ve diğer iletişimler gizlidir.

23.5 Bir adli merci, istisnai durumlarda, ciddi bir suç veya cezaevi güvenliğinin önemli ihlallerini önlemek için bu tür gizliliğine dair kısıtlamalara izin verebilir.

23.6 Mahpusların, yargılanmalarına ilişkin belgelere erişimi bulunur ve bunları ellerinde bulundurmalarına izin verilir.

33. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 9 Aralık 1988 tarihinde onaylanan Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütününün (A/RES/43/173) ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

İlke 18

“1. Tutuklu veya mahkûmun avukatıyla iletişim kurma ve ona danışma hakkı bulunmaktadır.

2. Tutuklu veya mahkûmun avukatıyla görüşmesi için uygun zaman ve olanaklar sağlanır.

3. Tutuklu veya mahkûmun gecikme veya sansür olmaksızın ve tam gizlilik içerisinde avukatı tarafından ziyaret edilme ve ona danışma ve onunla iletişim kurma hakkı, güvenliği ve düzeni sağlamak için bir adli merci veya başka bir merci tarafından kaçınılmaz olduğunun düşünüldüğü, kanun veya yasal düzenlemeler ile belirtilen istisnai durumlar dışında durdurulamaz veya kısıtlanamaz.

4. Tutuklu veya mahkûm ve avukatı arasındaki görüşmeler, kolluk görevlisinin görebileceği ancak duyamayacağı şekilde olabilir.

5. Mevcut ilkede belirtilen, tutuklu veya mahkûm ve avukatı arasındaki iletişim, devam eden veya tasarlanan bir suçla bağlantılı olmadığı müddetçe tutuklu veya mahkûm aleyhine delil olarak kabul edilemez.

34. Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler (27 Ağustos-7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana, Küba’da düzenlenen, Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen), özellikle aşağıdakileri belirtmektedir:

“8. Gözaltına alınan, tutulan veya hapsedilen herkesin, gecikme, dinleme veya sansür olmaksızın ve tam gizlilik içerisinde bir avukat tarafından ziyaret edilmesi, ona danışması veya onunla iletişim kurması için yeterli imkanlar, zaman ve kolaylıklar sağlanır. Kolluk görevlileri, görüşmeleri izleyebilir fakat dinleyemez.

16. Hükümetler avukatların a) hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle karşılaşmadan her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini; b) yurt içinde ve yurt dışında serbestçe seyahat etmelerini ve müvekkilleriyle görüşebilmelerini; ve c) kabul görmüş mesleki ahlak kurallarına, görevlerine, standartlarına uygun yapılan herhangi bir eylem için kovuşturma veya idari, ekonomik veya başka tür yaptırımla sıkıntı çekmemelerini veya tehditle karşılaşmamalarını sağlar.

...

22. Hükümetler, avukatlar ile müvekkilleri arasında mesleki ilişkiler kapsamındaki bütün haberleşme ve görüşmelerin gizli olduğunu kabul eder ve buna saygı gösterir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

35. Başvuran, avukatının ziyaretleri sırasında bir görevlinin hazır bulunmasına hükmeden 23 Eylül 2005 tarihli yargı kararının, Sözleşme’nin 8. maddesi uyarınca avukatıyla gizli iletişim hakkını ihlal ettiği şikâyetinde bulunmuştur. İlgili madde aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına ... yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

36. Hükümet bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

37. İç hukuk değişikliklerine (bk. yukarıda 31. paragraf) ve Tazminat Komisyonunun cezaevi idaresi tarafından uygulanan disiplin yaptırımı nedeniyle başvuranın özel hayat hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvuruları inceleme yetkisine atıfta bulunan Hükümet, Mahkemeden iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvuruyu reddetmesini istemiştir. Hükümet, başvuranın avukatıyla görüşmesi sırasında mahremiyetinin kısıtlanmasının Tazminat Komisyonunun yetki alanına girdiğini iddia etmiştir. Bu bağlamda, bir mahpusun açlık grevine katılmasından dolayı özellikle bir ay boyunca mektup ve telefon haklarının askıya alınması biçimindeki disiplin yaptırımı hakkında başarılı bir şekilde şikâyetinde bulunması konusunda Tazminat Komisyonu tarafından alınan bir kararı ileri sürmüştür. Bununla beraber, Hükümet, Edirne İnfaz Hâkimliğinin başvurana kitap ve dergileri teslim etmeme kararına ilişkin olarak başvuran hakkındaki Tazminat Komisyonunun kararına atıfta bulunmuştur (bk. yukarıda 22. paragraf). Hükümet bu nedenle, başvuranın söz konusu hukuk yolunu tüketmek zorunda olduğunu iddia etmiştir.

38. Başvuran, avukatıyla özel iletişim hakkının kısıtlanması bakımından Tazminat Komisyonunun etkili bir hukuk yolu olarak düşünülmemeyeceğini ileri sürmüştür. Başvuran, Tazminat Komisyonunun yetki alanının sınırlı sayıda duruma ilişkin olarak tazminat sunmanın ötesine geçmediğini ve söz konusu kısıtlamayı kaldıramayacağını ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuran, yerel mahkemelerin kısıtlamayı kaldırması için düzenli aralıklarla bu mahkemelere başvurduğunu (bk. yukarıda 15-18. paragraflar) ve itirazlarının her defasında reddedildiğini ve kısıtlamanın süresine ilişkin bir sınırlama olmadan devam ettiğini iddia etmiştir.

39. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin kuralları düzenleyen Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinin ispat külfetinin dağıtılmasını öngördüğünü yinelemektedir. İç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia eden Hükümetin, Mahkemeyi, söz konusu iç hukuk yolunun etkin ve aynı zamanda teoride ve uygulamada mevcut, yani başvuranın şikâyetleri bakımından telafi imkânı ve makul başarı şansı sunan, erişilebilir bir yol olduğuna ikna etmesi gerekmektedir. Mahkeme, ayrıca, gerek iddia olunan ihlali veya devam etmesini önleme gerekse hâlihazırda meydana gelen herhangi bir ihlal için uygun bir tazmin sağlama açısından iç hukuk yollarının "etkili" olması gerektiğini yinelemektedir (bk. *Vučković ve Diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no.17153/11 ve diğer 29 başvuru, §§ 71-74, 25 Mart 2014).

40. Mahkeme, somut davada, Tazminat Komisyonunun yetki alanının, diğerlerinin yanında, cezaevi yetkilileri tarafından tutuklu ve hükümlülere uygulanan ilgili disiplin yaptırımları nedeniyle bir başvuranın özel ve aile hayatı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurulara doğru genişlediğini kaydetmektedir. Bununla birlikte, başvuranın avukatıyla özel iletişim hakkının kısıtlanması, disiplin düzenlemelerine dayanmıyordu ve asla disiplin yaptırımı olarak sınıflandırılmamıştır. Bu durum, ayrıca, 6 Aralık 2010 tarihli kararında Edirne İnfaz Hâkimliğinin, kısıtlamaya bir disiplin önlemi olmadığı şeklinde açıkça atıfta bulunan yaklaşımı ile

doğrulanmıştır (bk. yukarıda 17. paragraf). Bununla beraber, Hükümet, başvurunun esasına ilişkin görüşlerinde söz konusu önlemin bir disiplin yaptırımını olarak sınıflandırılmayacağını iddia etmiştir (bk. aşağıda 61. paragraf). Her hâlükârda, Mahkeme, Hükümetin mahkeme kararlarını bozma veya yeni önlemlere hükmetme yetkisi bulunmayan Tazminat Komisyonuna yapılan bir şikâyetin devam eden bir duruma nasıl son vermiş olabileceğine veya başvurana şikâyet sonucunda sağlanabilecek olan tazmin türüne dair hiçbir açıklamada bulunmadığını kaydetmektedir. Bu koşullar altında, Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun reddedilemeyeceği kanısındadır.

41. Mahkeme bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca kabul edilemezliğe ilişkin başka herhangi bir gerekçe de bulunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların Beyanları

(a) Başvuran

42. Başvuran, avukatından yasaklı olmayan yayınları almasına ilişkin olarak iç hukukta hiçbir yasaklama olmadığını belirtmiştir. Hükümlü mahpuslar ve avukatları hakkında kabul edilen bu uygulamayı göstermek için başvuran, F tipi cezaevindeki hükümlü bir mahpus ve avukatı arasındaki benzer bir alışverişe ilişkin olarak cezaevi kurulu tarafından yazışmanın alındığını bildiren bir yazıyı ibraz etmiştir. Başvuran, kolaylık açısından aile üyeleri tarafından avukatlar aracılığıyla gönderilen kıyafet, kitap veya hatta para gibi yasaklı olmayan eşyaları almanın olağan dışı olmadığını belirtmiştir.

43. Aynı gerekçeyle, başvurana avukatı tarafından gönderilen kitap ve materyallere ilişkin olarak avukat-müvekkil iletişiminin gizliliğine

müdahaleyi haklı gösteren 23 Eylül 2005 tarihli söz konusu karar, kanuna uygun değildi. Bu bağlamda, başvuran, mahkeme tarafından öne sürülen gerekçelerin, özellikle avukatı tarafından gönderilen belgelerin savunma haklarıyla ilgili olmaması ve avukatın bu tür belgeleri gönderme konusundaki davranışının avukatlık mesleğiyle bağdaşmamasının 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen gerekçelere karşılık gelmediğini iddia etmiştir. Bu hüküm, sadece, avukat-müvekkil ilişkisinin, bir terör örgütüyle iletişim aracı görevi gördüğünün belgelerden açıkça anlaşılması durumunda, bir mahpus ve müvekkili arasındaki iletişime kısıtlama getirilmesine olanak sağlamıştır; ancak burada böyle bir durum söz konusu değildi. Bununla beraber, söz konusu kitapların ve materyallerin başvurana teslim edilmemesine ilişkin 25 Aralık 2005 tarihli kararın ilgili ve yeterli nedenlerle haklı gösterilmediği ve başvuranın bilgi edinme hakkını ihlal ettiği, Tazminat Komisyonunun kararıyla belirgin hale gelmiştir. Başvuran, 23 Eylül 2005 tarihli karar için bir gerekçe olarak kullanılmış olan 25 Ağustos 2005 tarihli kararın haklı bir dayanağı olmadığı için, avukatıyla gizli iletişim kurma hakkının Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki haklarına karşı kanuna aykırı bir müdahale anlamına geldiğini belirtmiştir. Başvuranın avukatının davranışının avukatlık mesleğiyle bağdaşmadığına dair yetkililerinin tespitleri konusunda, başvuran, ne cezaevi yetkililerinin ne de İnfaz Hâkimliğinin bir avukatın davranışının uyumsuzluğunu neyin teşkil ettiğini belirlemede yetkili merciler olduğunu iddia etmiştir. Bu tür bir şikâyet, sadece ilgili baro tarafından karara bağlanabilir.

44. Bununla beraber, başvuran, bir avukat ve müvekkili arasındaki iletişimlerin bir görevlinin görebileceği ancak duyamayacağı şekilde olabileceği ilkesi başta olmak üzere evrensel olarak kabul edilen avukat-müvekkil gizliliği ilkesine atıfta bulunmuştur. Son olarak, başvuran, davasındaki kısıtlamanın, süre bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın getirildiğini ve on üç yıl boyunca devam ettiğini belirtmiştir.

(b) Hükümet

45. Hükümet, başvuranın avukatıyla görüşmelerinin gizliliğinin kısıtlanması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki haklarına yönelik bir müdahale olduğuna katılmamıştır. Hükümet, şayet Mahkeme bir müdahale olduğuna karar verirse, bunun 8. maddenin ikinci fıkrası uyarınca haklı kılındığını ileri sürmüştür. Hükümet, kısıtlamanın hukuka, yani 5275 sayılı Kanun'un 5. maddesine uygun olduğunu ve cezaevinde düzen ve güvenliği sağlama ve hükümlülerin ve tutukluların haklarını koruma meşru amacını taşıdığını ileri sürmüştür.

46. Hükümet, ayrıca, başvuranın haklarında hiçbir kısıtlamanın bulunmadığı başka beş avukatı olduğunu iddia etmiştir. Bu doğrultuda, Hükümet, başvuranın diğer avukatlarıyla gizli görüşmeler yapmış olabileceğini ileri sürmüştür. Bu nedenle, Hükümet, somut davada başvuranın avukatıyla görüşme hakkına yönelik orantısız bir kısıtlama olmadığını iddia etmiştir. Hükümet ayrıca, başvuranın avukatının, başvuran terörle ilişkili bir suçtan hüküm giydiği için şüpheye yol açan kitaplar ve materyaller göndererek bir avukat olarak konumunu kötüye kullandığını belirtmiştir. Hükümet, hükümlü mahpuslara gönderilen mektupların normalde okuma komitesine tabi olduğunu, ancak avukatlar tarafından gönderilen mektupların, avukat-müvekkil ilişkisi ayrıcalığından dolayı buna tabi olmadığını açıklamıştır. Savunmayla ilgili olmayan materyallerin gönderilmesi, cezaevi idaresinin bunların içeriklerinin belirlenmesi için İnfaz Hâkimliğinin kararını almasını zorunlu kılmıştır. Paketin içindekilerin savunmayla ilgili olmadığı ve avukatın profesyonelce davranmayarak ayrıcalığını suistimal ettiği ortaya çıktıktan sonra, yetkililer, daha fazla suistimal olmasını önlemek için söz konusu önlemi almıştır.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Mahpusların durumuna ilişkin olarak Mahkeme içtihadında yerleşik olan ilkeler

47. Mahkeme, genel olarak, mahpusların, kanuna uygun olarak tutulmanın açıkça Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamına girdiği durumlarda özgürlük hakkı hariç olmak üzere Sözleşme kapsamında güvence altına alınan tüm temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ettiğini yinelemektedir. Bir mahpusun mahkûmiyeti sonrasında tutulan kişi statüsünden dolayı Sözleşme haklarını kaybetmesi söz konusu değildir (bk. *Hirst/Birleşik Krallık* (no.2) [BD], no. 74025/01, §§ 69-70, AİHM 2005-IX). Örneğin, mahpuslara kötü muamele edilemez, mahpuslar, diğerlerinin yanında, aile hayatına saygı, ifade özgürlüğü, dini görevlerini yerine getirme, yazışmaya saygı, evlenme haklarını kullanmaya devam etmektedir (bk. *Dickson/Birleşik Krallık* [BD], no. 44362/04, §§ 67-68, AİHM 2007-V ve burada anılan davalar, *Khoroshenko/Rusya* [BD], no. 41418/04, §§ 116-117, AİHM 2015). Başta güvenlik ve suçun ve kargaşanın önlenmesi hususları olmak üzere mahkûmiyetin koşulları, diğer haklara yönelik kısıtlamaları haklı kılabilir; nitekim, her bireysel davada her türlü kısıtlama gerekçelendirilmelidir (bk. yukarıda anılan *Dickson/Birleşik Krallık*, §§ 67-68 kararına atıfla *Biržietis /Litvanya*, no. 49304/09, § 45, 14 Haziran 2016).

48. “Demokratik bir toplumda gerekli” olma gerekliliği bakımından, Mahkeme, “gereklilik” kavramının, müdahalenin özellikle izlenilen meşru amaçlarla orantılı olan acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğine işaret ettiğini belirtmiştir. Bir müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı belirlerken Mahkeme, Sözleşmeciler Tarafına takdir payı bırakıldığını, ancak davalı Devletin görevinin müdahalenin arkasındaki acil toplumsal ihtiyacın varlığını göstermek olduğunu dikkate almaktadır. Bununla beraber, Mahkeme, söz konusu olayları tek başına dikkate almakla yetinmemeli, ayrıca objektif bir standart uygulamalı ve olaylara bir bütün

olarak davanın ışığında bakmalıdır (bk. yukarıda anılan *Khoroshenko*, § 118).

49. Avukatla gizli iletişim hakkı ve bunun Sözleşme'nin 8 § 1 maddesi kapsamında "özel hayat" kavramı kapsamına girip girmediği konusunda, Mahkeme, özel hayatın kapsamlı bir tanıma elverişli olmayan geniş bir tabir olduğunu yinelemektedir. 8. madde, ister kişilik, ister kişisel özerklik açısından olsun kişisel gelişim hakkını korumaktadır. Bu, 8. madde güvencelerinin yorumunun ardındaki önemli bir ilkedir. Bu madde, her bireyin diğerleriyle ve dış dünya ile ilişki kurması ve geliştirmesi için yaklaşımda bulunma hakkını, yani "özel sosyal hayat" hakkını kapsar ve mesleki aktiviteleri veya kamusal bağlamda gerçekleşen aktiviteleri içerebilir (bk. *Bărbulescu/Romanya* [BD], no. 61496/08, §§ 70-71, 5 Eylül 2017). Dolayısıyla, bir kişi ile diğerleri arasında, kamusal bağlamda dahi, "özel hayat" kapsamına girebilen bir etkileşim alanı bulunmaktadır (bk. daha fazla referans ile birlikte *Uzun/Almanya*, no. 35623/05, § 43, AİHM 2010 (alıntılar)). Mahkeme, ayrıca, bir kişinin hukuki yardım bağlamında bir avukatla iletişim kurma hakkının, bu tür bir etkileşimin amacı bir bireyin hayatı hakkında bilgiye dayalı karar vermesine izin vermek olduğu için özel hayat kapsamına girdiği kanaatindedir. Avukata iletilen bilgiler, çoğunlukla, mahrem ve kişisel meseleleri veya hassas konuları içermektedir. Dolayısıyla, ister hukuk veya ceza davası için yardım bağlamında, ister genel hukuki tavsiye bağlamında olsun, bir avukata danışan bireyler, makul bir şekilde, iletişimlerinin özel ve gizli olmasını bekleyebilir.

50. Bununla beraber, Mahkeme, bir avukata danışmak isteyen her insanın, tam ve yasaklanmamış görüşmeyi destekleyen koşullar altında bunu gerçekleştirmede özgür olması gerektiğinin açıkça genel çıkara yönelik olduğunu yinelemektedir. Bu nedenle, avukat-müvekkil ilişkisi, ilke olarak, ayrıcalıklıdır (bk. *Campbell/Birleşik Krallık*, 25 Mart 1992, § 46, A Serisi no. 233). Mahkeme, önceden, 8 ve 6. maddeler bağlamında, bir kişinin avukatıyla gizli iletişiminin, savunma hakkının önemli bir güvencesi olarak

Sözleşme tarafından korunduğuna karar vermiştir (bk. yukarıda anılan *Campbell/Birleşik Krallık*, § 46 kararına atıfla *Apostu/Romanya*, no. 22765/12, § 96, 3 Şubat 2015). Mahkeme, *Beuze/Belçika* ([BD], no. 71409/10, § 133, 9 Kasım 2018 ve burada anılan davalar) kararında, Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi bağlamında bir mahpusun müdafî ile cezaevi yetkililerinin iştitemeyeceği şekilde iletişim kurmasının önemini vurgulamıştır. Mahkemenin kanaatine göre, mahpuslar, bir görevlinin huzurunda avukatlarıyla görüşmelerinde, hem devam eden davaya ilişkin konuları tartışma, hem de misilleme korkusuyla yaşamış olabilecekleri kötü muameleleri bildirme konusunda kendilerini kısıtlanmış hissedebilirler. Mahkeme, ayrıca, avukat-müvekkil ilişkisinin ayrıcalığının ve ulusal mercilerin bir mahpus ve seçmiş olduğu temsilcisi arasındaki iletişimlerin mahremiyetini sağlama yükümlülüğünün, kabul edilen uluslararası normlar arasında olduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıda 32-34. paragraflar).

51. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişiler bağlamında iletişimin içeriği ve avukat-müvekkil ilişkisine verilen ayrıcalık konusunda, Mahkeme, *Campbell* davasında, amaçları ne olursa olsun özel ve gizli nitelikteki meseleler ile ilgili olan avukatlarla farklı yazışma kategorileri arasında ayırım yapmak için bir neden tespit etmemiştir (bk. yukarıda anılan *Campbell*, § 48). Mahkeme, bu bağlamda, özellikle öngörülen davaya ilişkin yazışma ve genel bir niteliğe sahip yazışma arasındaki sınırı çizmenin zor olduğunu ve bir avukatla yazışmanın, davayla çok az ilgisi olan veya hiçbir ilgisi bulunmayan konuları içerebileceğini belirtmiştir (a.g.e. § 48). Mahkeme, bu ilkenin, avukatla sözlü, yüz yüze iletişime evleviyetle (*a fortiori*) uygulandığını düşünmektedir. Dolayısıyla, ilke olarak, bir avukat ve müvekkili arasındaki sözlü iletişim ve yazışma, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca ayrıcalıklıdır.

52. Bununla birlikte, Mahkeme, önemine rağmen, avukatla gizli iletişim hakkının mutlak olmadığını ve kısıtlamalara tabi olabileceğini kabul etmektedir. Mahkeme, getirilen kısıtlamaların söz konusu hakkın özüne

zarar verecek ve bunu etkililikten yoksun bırakacak derecede engellememesini sağlamak amacıyla, bu kısıtlamaların gerçekleştirilmesi istenen amaçlarla orantılı olması bakımından, ilgili kişiler için öngörülebilir olduğuna, 8. maddenin 2. fıkrası uyarınca meşru bir amaç veya amaçları izlediğine ve “demokratik bir toplumda gerekli” olduğuna kanaat getirmelidir. Bununla beraber, davalı Devletin bir avukatla görüşme ve iletişimin mahremiyetine yönelik müdahalenin izin verilebilir sınırlarının değerlendirilmesindeki takdir payının, sadece ciddi suçun işlenmesinin veya cezaevi güvenliğinin önemli ihlallerinin önlenmesi gibi istisnai durumların bu hakların kısıtlanmasının gerekliliğini haklı gösterebilmesi yönünden dar olduğunu belirtmektedir. Örneğin, terör faaliyetlerinden dolayı özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişiler bağlamında, Mahkeme, bu kişilerin Sözleşme hükümleri kapsamında çıkarılamayacağına, Sözleşme tarafından tanınan hak ve özgürlüklerinin özünün ihlal edilmemesi gerektiğine ve ulusal mercilerin toplumu şiddete karşı korumak için mutlak surette gerekli olduğu ölçüde bu kişiler hakkında “meşru kısıtlamalar” uygulayabileceğine karar vermiştir (bk. *Öcalan/Türkiye* (no. 2), no. 24069/03 ve diğer 3 başvuru, §§ 38-45 ve § 135, 18 Mart 2014).

(b) Yukarıdaki ilkelerin somut davaya uygulanması

53. Somut davada başvuranın ve avukatının görüşmelerinin gizliliğine konulan kısıtlamanın, Edirne İnfaz Hâkimliğinin 23 Eylül 2005 tarihli kararıyla verildiği hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvuranın avukatıyla sözlü iletişiminin mahremiyeti bağlamında özel hayatına saygı hakkına Sözleşme’nin 8 § 2 maddesi anlamında “bir kamu merci tarafından müdahale” olmuştur. Dolayısıyla, Mahkemenin görevi, söz konusu müdahalenin Sözleşme’nin 8 § 2 maddesi uyarınca “yasayla öngörülmüş” olarak, meşru amaç veya amaçlar taşıyarak ve bu amaç veya amaçların peşinde “demokratik bir toplumda gerekli” olarak haklı gösterilip gösterilmediğini tespit etmektir.

54. Mahkemenin içtihadına göre, 8 § 2 maddesindeki “yasayla öngörülmüş” olma ifadesi, diğerlerinin yanında, söz konusu önlemin veya önlemlerin iç hukukta belirli bir temelinin olmasını gerektirmektedir, ancak bu ifade aynı zamanda, söz konusu yasanın kalitesine de atıfta bulunmakta olup, ilgili kişi için erişilebilir olmasını ve etkileri bakımından öngörülebilir olmasını gerektirmektedir (bk. daha fazla atıfla birlikte, örneğin, *De Tommaso/İtalya* [BD], no. 43395/09, § 106, 23 Şubat 2017). Yasanın öngörülebilirlik kriterini karşılaması için bir önlemin uygulanabileceği koşullar, ilgili kişilerin gerektiğinde uygun tavsiye ile davranışlarını düzenlemesine olanak sağlanması bakımından yeterli kesinlikte ortaya konulmalıdır.

55. Mahkeme, ayrıca, iç hukuku yorumlama ve uygulamanın öncelikli olarak, başta mahkemeler olmak üzere ulusal mercilerin görevini olduğunu yinelemektedir. Bununla birlikte, Mahkemenin, iç hukukun yorumlanma ve uygulanma şeklinin, Mahkemenin içtihadı ışığında yorumlanan şekilde Sözleşmenin ilkeleriyle tutarlı olan sonuçlara neden olup olmadığını doğrulaması gerekmektedir (bk. *Cocchiarella/İtalya* [BD], no. 64886/01, §§ 81 ve 82, AIHM 2006-V). Yorum, keyfi veya açıkça mantıksız olmadıkça, Mahkemenin rolü, yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır (bk. *Molla Sali/Yunanistan* [BD], no. 20452/14, § 149, 19 Aralık 2018).

56. Son olarak, Sözleşme, avukatlara müvekkilleriyle ilişkilerini ilgilendirmesi muhtemel olan belirli yükümlülükler getirmesini yasaklamamaktadır. Özellikle, bir avukatın suça katılımına dair veya belirli uygulamalarla mücadele çabalarıyla bağlantılı olarak güvenilir deliller tespit edildiği hallerde bu durum söz konusu olmaktadır. Bu nedenle, ancak, avukatların adaletin yerine getirilmesinde hayati bir konumda bulunmaları ve davacılar ve mahkemeler arasındaki aracı rollerinden dolayı kanun görevlileri olarak tanımlanabilmeleri nedeniyle bu tür önlemler için sıkı bir çerçeve sağlamak hayati öneme sahiptir (bk. bu davaya uygulanabildiği

ölçüde, *André ve Diğer/Fransa*, no. 18603/03, § 42, 24 Temmuz 2008 ve *Morice/Fransa* [BD], no. 29369/10, § 132, AİHM 2015).

57. Somut dava koşullarına bakıldığında, Mahkeme, yerel mahkemelerin, başvuranın avukatıyla görüşmelerinin gizliliğine müdahalesinin dayanağı olarak 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesine atıfta bulunduğunu gözlemlemektedir. Yerel mahkemeler, bu bağlamda, avukatın davranışının, başvurana savunmayla ilgili olmayan kitaplar ve yayınlar gönderdiği için avukatlık mesleğiyle bağdaşmadığına hükmetmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin, avukat-müvekkil iletişiminin gizliliğinin kısıtlanabileceği koşulların kapsamlı bir listesini içeren istisnai bir önlem olduğunu gözlemlemektedir. Bu hükme göre, ancak bir mahpus ve avukatı tarafından yararlanılan ayrıcalığın bir terör örgütüyle iletişim veya bir suçun işlenmesi için bir araç olarak kullanıldığının veya aksi halde kurumun güvenliğini tehlikeye attığının belgelerden ve diğer materyalden ortaya çıkması durumunda, avukat-müvekkil görüşmeleri sırasında bir görevlinin hazır bulunmasına karar verilebilir. Yazışmanın sadece savunma haklarıyla ilgili olmadığı gerekçesiyle okunması, bu maddede bir avukatla görüşmenin gizliliğini kısıtlamak için gerekçe olarak öngörülmemektedir. Aksi bir sonuca varmak, hüküm metninin düz anlamına aykırı düşecek ve bir avukattan gelen ve savunmayla ilgili olmayan her türlü yazışmanın, sürede bir sınırlama olmaksızın ciddi bir tedbirin konulmasıyla sonuçlanabileceği anlamına gelecektir. Davanın mevcut koşulları göz önüne alındığında, Mahkeme, olaylar sırasında yürürlükte bulunan yerel hükmün lafzı ve ruhunun, kısıtlamaya yönelik zamansal sınırlar hariç olmak üzere, yeterince net olmasına rağmen, Edirne İnfaz Hâkimliğinin başvuranın davasının koşullarına yönelik olarak buna ilişkin yorumu ve uygulamasının, açıkça mantıksız olduğu ve dolayısıyla, Sözleşme'nin 8 § 2 maddesi anlamında öngörülemez olduğu sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla, somut davada

yerel hükmün böylesi bir kapsamlı yorumu, Sözleşme'nin kanunilik gerekliliklerine uymamıştır.

Bu doğrultuda, yerel mahkemelerin başvuranın davasının olaylarına yönelik olarak kanunu yorumlaması ve uygulamasının öngörülebilir olmamasından dolayı Sözleşme'nin 8 § 1 maddesi ihlal edilmiştir.

58. Yukarıdaki sonuç göz önüne alındığında, Mahkemenin müdahalenin bir veya daha fazla meşru amaç taşıyıp taşımadığını ve demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemesine gerek bulunmamaktadır.

II. SÖZLEŞME'NİN 6 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

59. Başvuran, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca, yerel mahkemelerin avukatıyla iletişiminin mahremiyetini kısıtlamaya karar verme şeklinin adil olmadığından şikâyet etmiştir. Bu bağlamda, başvuran, hiçbir duruşma yapılmaması ve ne kendisine ne de avukatına cezaevi idaresinin uygulamasına cevaben veya savcının talebine karşı iddialarını sunma fırsatı verilmesi nedeniyle söz konusu yargılamalara etkin bir şekilde katılma imkânı verilmediği şikâyetinde bulunmuştur. Son olarak, başvuran, yerel mahkemelerin kararlarının yeterli gerekçeden yoksun olduğunu iddia etmiştir.

60. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi aşağıdaki gibidir:

Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. ...”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

61. Hükümetin görüşüne göre, 6. madde, ister hukuki ister cezai başlık altında olsun somut davaya uygulanabilir değildi. Bu bağlamda, Hükümet, Edirne İnfaz Hâkimliğinin 23 Eylül 2005 tarihli kararının, her şeyden önce cezaevi tesisinin düzeni ve güvenliğine ilişkin önleyici bir tedbir olduğunu ve bu nedenle, kamusal niteliği haiz olduğunu iddia etmiştir. İkinci olarak,

Hükümet, söz konusu kararın, başvuranın bir suçla itham edilmediği veya nitelik olarak cezalandırıcı olan bir tedbir yaptırımına tabi tutulmadığı gerekçeleriyle bir disiplin cezası veya cezai türde bir yaptırım olarak düşünülmemeyeceğini iddia etmiştir. Son olarak, Hükümet, başvuranın, Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni hukuk yönünden uygulanabilirliği için dayanabileceği, avukatı tarafından temsiliyle bağlantılı olarak taraf olduğu hiçbir hukuk yargılamasına atıfta bulunmadığını iddia etmiştir.

62. Başvuran, 6. maddenin uygulanabilirliği konusuna ilişkin hiçbir beyanda bulunmamıştır.

63. Mahkeme, söz konusu önlemin bir disiplin önlemi olarak sınıflandırılmadığı ve her hâlükârda, başvuranın kendisinin asla suçlanmayı gerektirir bir disiplin davranışıyla itham edilmediği konusunda Hükümet ile hemfikirdir. Aksine, cezaevi yönetmeliklerini ihlal ettiği tespit edilen ve Edirne İnfaz Hâkimliğinin başvuranın avukatıyla görüşmelerinin mahremiyetini kısıtlama kararı almasına yol açan husus, başvuranın avukatının davranışydı. Bu nedenle, başvuranın cevap vermesi gereken hiçbir cezai suçlama olmadığı için 6. maddenin, cezai başlığı altında bu yargılamalara uygulanabilir olmadığı açıktır. Dolayısıyla, Mahkeme, 6. maddenin cezai başlığı altında söz konusu yargılamalara uygulanabilir olmadığı sonucuna varmaktadır. Mahkeme, bundan sonra, 6 § 1 maddesinin medeni hukuk yönünden uygulanabilir olup olmadığını incelemek zorundadır.

64. Bu bağlamda, Mahkeme, “medeni” hukuk yönünden 6 § 1 maddesinin uygulanabilir olması için, Sözleşme kapsamında da korunup korunmadığına bakılmaksızın, en azından savunulabilir gerekçelerle, iç hukukta tanındığı söylenebilecek “medeni” hak üzerinden bir ihtilaf (Fransızca metinde itiraz (*contestation*)) olması gerektiğini yinelemektedir. İhtilaf, gerçek ve ciddi olmalıdır; bu, sadece bir hakkın fiili varlığıyla ilgili değil, aynı zamanda kullanım kapsamı ve şekliyle ilgili olabilir; ve son olarak, yargılamaların sonucu, söz konusu hak için doğrudan belirleyici

olmalıdır, sağlam olmayan bağlantılar veya dolaylı sonuçlar, 6 § 1 maddesini devreye sokmak için yeterli değildir (bk. diğerlerinin yanında, yukarıda anılan *De Tommaso*, § 144). Bu nedenle, konunun nasıl belirleneceğini düzenleyen mevzuatın niteliği (medeni, ticari, idari hukuk ve buna benzer) ve konuya ilişkin olarak yargı yetkisi verilen merciin niteliği (olağan mahkeme, idari organ ve benzerleri), çok az bir öneme sahiptir (bk. *Micallef/Malta* [BD], no. 17056/06, § 74, AİHM 2009).

65. Somut davada iç hukukta tanınan bir hakkın varlığı konusunda, Mahkeme, ilgili iç mevzuatın mahpuslara Avrupa Cezaevi Kuralları doğrultusunda avukatlarıyla gizli iletişim hakkı verdiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla, 6 § 1 maddesi kapsamında “bir hak üzerine ihtilafın [itiraz] somut davada var olduğu söylenebilir.

66. Söz konusu hakkın medeni olup olmadığı konusunda, Mahkeme, ilk olarak, kapsamlı bir yaklaşım geliştirdiğini gözlemlemektedir. Buna göre, “medeni” hukuk yönü, ilk başta medeni hakkı ilgilendirmiyormuş gibi görünebilen ancak bir bireye ait özel maddi veya manevi hakka ilişkin olarak doğrudan ve önemli etkileri olabilecek olan davaları kapsamıştır. Bu yaklaşım yoluyla 6. maddenin medeni hukuk başlığı, iç hukukta kamu hukuku ihtilafları olarak sınıflandırılmış olabilecek olan çeşitli ihtilaflara uygulanmıştır (bk. *Denisov/Ukrayna* [BD], no. 76639/11, § 51, 25 Eylül 2018).

67. Cezaevi bağlamında başlatılan prosedürler konusunda, Mahkeme, mahpusların haklarına ilişkin bazı kısıtlamaların “medeni haklar” alanına girdiğine karar vermiştir. Örneğin, Mahkeme, 6. maddenin, hapis cezalarının infazına ilişkin belirli disiplin yargılamalarına uygulanabilir olduğuna karar vermiştir (bk. başvuranın bir yıl boyunca ziyaret kabul etmesinin yasaklandığı *Gülmez/Türkiye*, no. 166330/02, §§ 27-31, 20 Mayıs 2008 kararına atıfla yukarıda anılan *De Tommaso*, § 147). Benzer bir şekilde, Mahkeme, önceden, örneğin, bir mahpusun aile ziyaretleri veya aile ferdi olmayan kişilerle yazışması veya ilişkileri hususunda bir “medeni”

hakkın söz konusu olduğuna karar vermiştir (bk. *Enea/İtalya* [BD], no. 74912/01, § 119, AİHM 2009 ve *Ganci/İtalya*, no. 41576/98, §§ 20-26, AİHM 2003-XI).

68. Somut davada, Mahkeme, yukarıda içtihat çizgisinin, geçerli bir şekilde, somut davanın koşullarına aktarılabilirliği kanaatindedir. İlk olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki bulgularına, yani avukat-müvekkil gizliliğinin ayrıcalıklı olmasına ve avukatla sözlü iletişimin “özel hayat” kavramına girmesine, atıfta bulunmayı uygun bulmaktadır. Dolayısıyla, başvuranın özel olarak avukatıyla konuşabilmesini ilgilendiren söz konu hakkın özü, ağırlıklı olarak kişisel ve bireysel niteliğe sahiptir. Bu, mevcut ihtilafı medeni alana daha da yakınlaştıran bir faktördür. Herhangi bir tarafın birbiriyle tam gizlilik içinde görüşmesine ilişkin kısıtlama, bu hakkın kullanımının yararının çoğunu önleyeceği için Mahkeme, ihtilafın özel hukuk yönlerinin kamu hukuk yönlerine göre ağır bastığı sonucuna varmaktadır.

69. Yukarıdaki hususlar ışığında, Mahkeme, 6 § 1 maddesinin medeni hukuk başlığının somut dava kapsamında uygulanabilir olduğuna karar vermektedir.

70. Mahkeme bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca kabul edilemezliğe ilişkin başka herhangi bir gerekçe de bulunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların beyanları

71. Başvuran, bu hususta ilave bir yorum yapmamıştır.

72. Hükümet, Sözleşme'nin 6. maddesinin tüm yargılamalarda muhakkak bir duruşma gerektirmediğini iddia etmiştir. Hükümet, bu bağlamda, dava konusu olaylar üzerinde hiçbir uyuşmazlığın var olmadığı

ve yasal sorunun özellikle karmaşık olmadığı durumlarda, yargılamaların yazılı beyanlar temelinde ele alınabileceğini iddia etmiştir. Hükümet, İnfaz hâkimlikleri önündeki yargılamalarda bir davanın incelemesinin dosya üzerinden yapıldığını ileri sürmüştür. Bu kurala yönelik tek istisna, bir duruşmanın yürütüleceği disiplin cezalarına karşı itirazlarla ilgiliydi. Somut davada, hiçbir duruşmanın yapılmaması, başvuranın Ağır Ceza Mahkemesi önünde Edirne İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı iddialarını sunmasını önlememiştir. Hükümet, ayrıca, mevcut yargılamadaki gibi belirli yargılamalarda, etkinlik ve iktisadilik gerekliliklerinin duruşmadan vazgeçilmesini haklı gösterebileceğini iddia etmiştir. Hükümet, bu bağlamda, infaz hâkimliğine sunulan her başvuru bir duruşma yapılması yoluyla incelenecek olsaydı, binlerce tutuklu ve hükümlünün, ekonomik zorluklar bir tarafa, kurumun güvenliğini ve disiplinini tehlikeye atacak şekilde sıklıkla cezaevi dışına çıkmasını gerektireceğini belirtmiştir.

73. Son olarak, Hükümet, başvuranın, Edirne İnfaz Hâkimliğinin 23 Eylül 2005 tarihli kararına itiraz ettiği zaman hiçbir şekilde başvurusunun duruşmasının yapılmasını talep etmediğini iddia etmiştir.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

74. Mahkeme, sözlü ve kamuya açık duruşmanın 6 § 1 maddesinde yer alan bir temel ilkeyi teşkil ettiğini yinelemektedir (bk. diğer kararlar arasında, *Jussila/Finlandiya* [BD], no. 73053/01, § 40, AİHM 2006-XIV). Bununla beraber, Mahkeme, 6 § 1 maddesi uyarınca, duruşma yapma yükümlülüğünün mutlak olmadığını ve ilgili yargılamalarda mahkeme tarafından karar verilecek olan konuların niteliğine ilişkin istisnai durumların, kamuya açık duruşmadan vazgeçmeyi haklı gösterebileceğini yinelemektedir (bk. *Göç/Türkiye* [BD], no. 36590/97, § 42, AİHM 2002-V). Ayrıca, şayet bir taraf kesin surette duruşma hakkından feragat ederse ve duruşmayı gerekli kılan bir kamu yararı söz konusu değilse duruşmadan vazgeçilebilir. Feragat açık veya zımni olabilir. Feragatin zımni olması durumunda, bu, örneğin, duruşma talebi sunmaktan veya bu talebi devam

ettirmekten kaçınmak şeklindedir (bk. diğer kararlar arasında *Juričić/Hırvatistan*, no. 58222/09, § 87, 26 Temmuz 2011).

75. Büyük Daire, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz* (no. 55391/13 ve diğer 2 başvuru, §§ 190-91, 6 Kasım 2018) kararında, yukarıda belirtilen istisnai koşulların bir duruşma yapılmasından vazgeçilmesini haklı gösterebileceği belirli durumları ve ayrıca duruşma yapılmasının gerekli olduğu durumları örnek yoluyla aşağıdaki gibi özetlemiştir:

“a) bir duruşmayı gerektiren güvenilirlik konularının veya tartışmaya açık olayların olmadığı ve mahkemelerin adil ve makul bir şekilde dosya üzerinden davaya ilişkin karar verebileceği durumda (bk. *Döry/İsveç*, no. 28394/95, § 37, 12 Kasım 2002, ve *Saccoccia/Avusturya*, no. 69917/01, § 73, 18 Aralık 2008);

(b) Sınırlı kapsamda tamamen hukuki konuların (bk. *Allan Jacobsson/İsveç* (no.2), 19 Şubat 1998, § 49, Raporlar 1998-I, ve *Mehmet Emin Şimşek/Türkiye*, no. 5488/05, §§ 29-31, 28 Şubat 2012) veya özel bir karmaşıklığı bulunmayan hukuki yönlerin ileri sürüldüğü davalarda (bk. *Varela Assalino/Portekiz* (k.k.), no. 64336/01, 25 Nisan 2002, ve *Speil/Avusturya* (k.k.), no. 42057/98, 5 Eylül 2002);

(c) davanın oldukça teknik konuları ilgilendirdiği durumda. Örneğin, Mahkeme, sözlü argüman yerine yazılı olarak daha iyi ele alınabilecek olan, sosyal güvenlik faydalarına ilişkin ihtilafların teknik mahiyetini dikkate almıştır. Mahkeme, birçok kez, yetkili mercilerin, bu alanda, etkinlik ve iktisadilik gereklilikleri göz önüne alındığında, sistematik olarak duruşma yapmanın sosyal güvenlik davalarında gereken özel gayrete engel olabileceği için duruşmadan vazgeçme hakkı bulunduğuna karar vermiştir (bk. her ikisi de yukarıda anılan *Schuler-Zraggen*, § 58, ve *Döry*, § 41).

191. Buna karşın, Mahkeme, örneğin aşağıdaki durumlarda bir duruşma yapılmasının gerekli olduğuna karar vermiştir:

(a) merciler tarafından olayların doğru bir şekilde tespit edilip edilmediğini değerlendirme ihtiyacının olduğu durumda (bk. *Malhous/Çek Cumhuriyeti* [BD], no. 33071/96, § 60, 12 Temmuz 2001);

(b) koşulların, mahkemenin davacılara kendi adlarına veya bir temsilci yoluyla kişisel durumlarını açıklama hakkı vererek onlara dair kendi izlenimini oluşturmasını gerektirdiği durumda (bk. yukarıda anılan *Göç*, § 51; yukarıda anılan *Miller*, § 34 son cümle; ve *Andersson/İsveç*, no. 17202/04, § 57, 7 Aralık 2010);

(c) mahkemenin, diğerlerinin yanında, bir duruşma aracılığıyla belirli noktalara ilişkin açıklama elde etme ihtiyacı olduğu durumda (bk. *Fredin/İsveç* (no.2), 23 Şubat

1994, § 22, A Serisi no. 283-A ve *Lundevall/İsveç*, no. 38629/97, § 39, 12 Kasım 2002).”

76. Mahkemenin içtihadında teyit edildiği üzere, sözlü duruşmadan vazgeçmeyi haklı kılan koşullar, esas olarak, bu tür durumların sıklığına değil, yetkili ulusal mahkeme tarafından karar verilecek olan konuların niteliğine bağlıdır. Bu, sözlü bir duruşmayı yapmayı reddetmenin sadece nadir durumlarda haklı gösterilebileceği anlamına gelmemektedir. 6. maddede yer alan ve kapsamlı olan adillik ilkesi, her zaman olduğu gibi, temel olarak dikkate alınması gereken bir husustur (bk. daha fazla referans ile birlikte yukarıda anılan *Jussila/Finlandiya*, § 42). Son olarak, Mahkeme, önceden, daha düşük dereceli bir yargı mercii önünde duruşma yapılmamasının, ihtilafın unsurlarını ve hukukunu incelemek üzere tam yargı yetkisi olduğu müddetçe temyiz mahkemesi tarafından telafi edilebileceğine karar vermiştir (bk. daha fazla referans ile birlikte yukarıda anılan *Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz*, § 192).

77. Son olarak, Mahkeme, cezaevi bağlamına ilişkin yargılamalar bağlamında, ilgili mercilerin önüne gelebilecek olan çeşitli konuları ele almak için basitleştirilmiş usuller tesis etmek için pratik gerekçelerin ve politika gerekçelerinin olabileceğini kabul etmektedir. Mahkeme, ayrıca, basitleştirilmiş bir usulün, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi uyarınca güvence altına alındığı üzere adil yargılanma ilkelerine uymaları şartıyla yazılı yargılamalar yoluyla yürütülebileceğini göz ardı etmemektedir (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde *Pönkä/Estonya*, no. 64160/11, § 30, 8 Kasım 2016). Bununla birlikte, böylesi bir usul kapsamında bile, mahkemenin başvuruyu reddedebilmesine ve özel olarak duruşma yapabilmesine rağmen, tarafların en azından kamuya açık duruşma imkânının olması gerekmektedir (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde *Martinie/Fransa* [BD], no. 58675/00, § 42, AİHM 2006-VI).

78. Somut davanın koşullarına bakıldığında, Mahkeme, ilk olarak, yerel yargılamaların hiçbir aşamasında sözlü duruşma yapılmadığını

gözlemlemektedir. Yerel mevzuat uyarınca, infaz hâkimlikleri ve daha sonra ağır ceza mahkemeleri önündeki yargılamalar, dosya üzerinden yürütülmüştür ve ne başvuran ne de seçtiği temsilci, bu mahkemelerin oturumlarına katılabilmektedir. Bu nedenle, ilgili usuli kurallar, disiplin yaptırımları durumu hariç olmak üzere bir duruşma yapılmasını gerektirmediği için başvuranın açıkça duruşma talebinde bulunmaması çok az öneme sahiptir. Hükümetin başvuranın Edirne Ağır Ceza Mahkemesine duruşma yapılması talebinde bulunabileceğini iddia etmesine rağmen, Mahkeme, böylesi bir başvuruyla herhangi bir olumlu sonuç elde edilmesi şansı olacağına ikna olmamıştır. Bu bağlamda, Hükümet, bir Ağır Ceza Mahkemesinin, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı incelemesinde duruşma yaptığı benzer bağlamlı bir örnek sunmamıştır. İkinci olarak, bu ihtilaf türlerinde Ağır Ceza Mahkemeleri önündeki usule ilişkin ilgili kurallar, bir duruşma yapılmasının, Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından re'sen karar verilen bir husus olduğunu belirtmektedir (bk. yukarıda 26. paragraf). Başka bir ifadeyle, duruşma talebinde bulunmak başvurana bağlı değildir (yukarıda anılan *Döry*'deki konumla karşılaştırınız, §§ 28 ve 38). Bu nedenle, Mahkeme, başvuranın, makul bir şekilde, Edirne Ağır Ceza Mahkemesi önünde sözlü duruşma hakkından feragat ettiğinin düşünülmemeyeceğine karar vermektedir.

79. Yukarıdaki değerlendirmeler göz önüne alındığında, Mahkeme, artık, başvuranın avukatıyla gizli iletişimine ilişkin kısıtlamaya dair yargılamalarda sözlü duruşmadan vazgeçmeyi haklı gösteren istisnai koşulların olup olmadığını inceleyecektir.

80. Bu bağlamda, Mahkeme, başvurana, Edirne İnfaz Hâkimliği önündeki yargılamalarda cezaevi idaresinin başvurusu hakkında görüş sunma imkânının verilmediğini önemli bulmaktadır. Söz konusu bağlamda, başvuranın avukatıyla gizli görüşme hakkını kısıtlamaya yönelik 23 Eylül 2005 tarihli karar, Edirne İnfaz Hâkimliği tarafından, başvuranın savunması alınmadan, çekişmeli olmayan bir şekilde alınmıştır. Son olarak, başvuranın

Edirne Ağır Ceza Mahkemesi önünde bu karara yönelik itirazları da, olgusal ve hukuki konularla ilgili olmasına rağmen, duruşma yapılmaksızın, sadece dosya üzerinden karara bağlanmıştır. Mahkeme, bilhassa, başvuranın avukatı tarafından gönderilen yayınların niteliğine ve iddiaya göre kolaylık açısından, yetkililerin temsilcilerin yasak olmayan unsurları getirmesine izin veren uygulamasına ilişkin olarak Edirne Ağır Ceza Mahkemesi önünde başvuran tarafından sunulan görüşlere atıfta bulunmaktadır. Mahkeme, ayrıca, Ağır Ceza Mahkemesinin, davanın olgularını ve hukukunu değerlendirmek ve başvuranın itirazını kabul etmesi halinde Edirne İnfaz Hâkimliğinin kararını iptal ederek nihai karar vermek için tam yargı yetkisine sahip olduğunu kaydetmektedir. Mahkemenin kanaatine göre, dolayısıyla, duruşma yapılması, Ağır Ceza Mahkemesinin başvuran tarafından ortaya konulan hukuki konuların yanı sıra davanın değerlendirilmesine yönelik yeterli olgusal dayanağa ilişkin izlenimini oluşturmaya izin vermiş olacaktır.

81. Yukarıdaki hususlar göz önüne alındığında, Mahkeme, somut davanın koşullarında, yani İnfaz Hâkimliği önündeki yargılamaların çekişmeli olmayan niteliğinin birleşik etkisinde, bu yargılamalar sonunda başvurana uygulanan tedbirin ciddiyetinin ve gerek İnfaz Hâkimliği önünde gerekse de Ağır Ceza Mahkemesi önündeki itiraz aşamasında duruşma yapılmamasının, başvuranın davasının Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi gerekliliklerine uygun olarak görülmediği anlamına geldiği sonucuna varmaktadır.

Mahkeme, yukarıdaki hususları göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

82. Bu doğrultuda, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca, kalan iki şikâyeti, yani cezaevi idaresinin başvurusunun ve Cumhuriyet savcısının talebinin başvurana tebliğ edilmemesini ve Edirne İnfaz Hâkimliğinin kararında ilgili ve yeterli gerekçe olmadığı iddiasını incelemeye gerek

yoktur (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde yukarıda anılan *Ramos Nunes de Carvalho e Sá*, § 214).

III. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

83. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

84. Başvuran, 100.000 avro manevi tazminat talep etmiştir. Başvuran, ayrıca, Mahkeme önündeki masraflar ve giderler için 3.960 avro (2.960 avro tutarında avukatlık ücretleri ve 1.020 avro tutarında posta masrafları ve diğer giderler) talep etmiştir. Başvuran, avukatlık ücretlerine yönelik talebini desteklemek amacıyla sadece Türkiye Barolar Birliği’nin ücret tarifesine atıfta bulunmuştur.

85. Hükümet, bu talepleri dayanaksız ve aşırı bularak itiraz etmiştir.

86. Hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, manevi tazminat olarak başvurana 2.000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

87. Masraflar ve giderler konusunda, Mahkeme, Sözleşme’nin 41. maddesi uyarınca giderlerin tazminata dahil edilmesi için bunların gerçekten ve zorunlu olarak yapıldığının ve miktar olarak makul olduğunun tespit edilmesi gerektiğini gözlemlemektedir (bk. diğer kararlar arasında, *Nikolova/Bulgaristan* [BD], no. 31195/96, § 79, AİHM 1999-II). Mahkeme, yukarıdaki gerekliliklerin ne ölçüde karşılandığını belirleyebilmesini sağlaması amacıyla yeterince teferruatlı ve kalem kalem listelenmiş faturalara ve makbuzlara ihtiyaç duymaktadır (bk. *İzzettin Doğan ve Diğerleri/Türkiye* [BD], no. 62649/10, § 192, 26 Nisan 2016). Mahkeme İç Tüzüğü’nün 60 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca, tüm adil tazmin talepleri, her türlü ilgili destekleyici belgeler ile birlikte sunulmak zorundadır ve bunların sunulmaması, talebin tamamen veya kısmen reddedilmesine yol açabilmektedir.

88. Somut davada, Mahkeme, başvuranın talebinin yanında destekleyici belgelerin bulunmadığını kaydetmektedir. Bu nedenle, Mahkeme, başvuranın masraf ve giderlere yönelik talebini reddetmektedir.

89. Mahkeme, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden hesaplanmasını uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğunun beyan edilmesine.
2. Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
3. Başvurana ilişkin yargılamalarda duruşma yapılmaması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca kalan şikâyetleri incelemeye gerek bulunmadığına;
5.
 - (a) Davalı Devlet tarafından, başvurana, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, yansıtılabilecek tüm vergiler hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 2.000 avro (ikibin) ödenmesine;
 - (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Başvuranın adil tazmin talebinin geri kalan kısmının reddedilmesine *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce tanzim edilmiş olup; Mahkeme İ Tüzüğü'nün 77 řř 2 ve 3. maddesi uyarınca 9 Nisan 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan